

ชุมชนบ้านห้วยหินลาดใน...

รักป่า รักน้ำ รักชีวิต

[Ban Huay Hin Lad Nai Community...
conserve forest, water and life]

เรียบเรียงจากงานเขียนของคุณพรวิไล คาร์
หนังสือป่าสร้างชุมชน ชุมชนสร้างป่า หนังสือทศวรรษรางวัลลูกโลกสีเขียว (2542 - 2551)

Adapted from the story by Khun Pornvilai Carr
A book "Forests create community, Communities create forests :
a decade of Green Globe Award (1999 - 2008)"

ณ จังหวัดเหนือสุดแห่งดินแดนสยาม พื้นที่แห่งนี้ส่วนใหญ่เป็นเนินเขา
ที่มีชุมชนและชาวเขาเผ่าต่างๆ อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก หนึ่งในนั้นก็คือ
ชาวปกากะญอ แห่งชุมชนบ้านห้วยหินลาดใน ซึ่งยังชีพด้วยการปลูกข้าว
ทั้งข้าวไร่และข้าวนา โดยปลูกข้าวไร่หมุนเวียนแบบขึ้นบันไดโดยเฉพาะข้าว
สายพันธุ์พื้นเมืองที่ไม่ต้องใช้สารเคมี "เกษตรอำเภอเคยแนะนำให้เรา
ปลูกข้าวพันธุ์ กข แต่เราไม่เห็นด้วยเพราะข้าวพันธุ์นี้ต้องใส่ปุ๋ย" พ่อหลวง
ปรีชา ผู้ใหญ่ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือกล่าว

In the northernmost province of Thailand, many communities and hill tribes are living on the lands which are mostly mountainous. Among various tribes, Paka-kayaw Karens of Ban Huay Hin Lad Nai Community are earning their living by growing both upland and lowland rice. Upland rice is cultivated rotatably on terraces. In particularly, they grow variety of native rice which does not need chemical fertilizer. "Amphoe Agricultural Extension Office used to suggest us to grow Rice variety from Rice Department, but we don't agree because this variety needs fertilizer" Por Luang Preecha, a respectable senior citizen said.

๒

ชาวบ้านจะหมุนเวียนพื้นที่ในการเพาะปลูกข้าวไร่ แต่ละรอบใช้เวลา 6 - 8 ปี หากต้องมีการตัดไม้ จะเหลือตอไว้เพื่อให้ป่าฟื้นตัวหลังการเก็บเกี่ยว ก่อนลงข้าว ชาวป่าเกอญอจะทำขวัญข้าวเพื่อเป็นหัวใจของแปลง ขวัญข้าวเป็นกรอบไม้สี่เหลี่ยมที่ก่อขึ้นไม้ไผ่จากตอไม้ไผ่ที่ปลูกง่าๆ ไว้เป็นร่มเงา หมู่มโสดหนึ่งคนจะถูกคัดเลือกมาเพื่อทำหน้าที่แหะหลุมข้าวรอบแปลงขวัญประมาณ 7 - 9 หลุมเสียมที่ใช้สำหรับการทำขวัญข้าว ปลายเสียมจะใส่ไว้ในกระบอกลู่วัฟไฟที่ภายในบรรจุพันธุ์ข้าวและน้ำ และเอาไปวางพิงกับต้นไม้ โดยหันไปทางดาวซ้าง หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าชากือซอ พร้อมกับอธิษฐานให้ข้าวออกรวงงาม จากนั้นหญิงโสดที่มาช่วยงานจะช่วยกันหยอดข้าว ชาวบ้านที่รออยู่ก่อนแล้วจะร่วมแรงร่วมใจกันแหะและหยอดข้าวโดยเริ่มจากรอบๆ ตูบก่อน จนทั่วทั้งไร่

นอกจากเมล็ดข้าวที่หยอดลงในหลุมแล้ว ชาวบ้านจะหยอดเมล็ดพันธุ์พืชอื่นๆ ลงไปด้วย อาทิ พริก มะเขือ มะเขือเทศ ข้าวโพดแดงกว่า งา และมะนอย* เป็นต้น ส่วนด้านบนของด้ามเสียมที่ยาว 3 - 4 เมตร จะติดฝักอิหลังง่าโตเอาไว้ ขณะกระแทกเสียม เมล็ดอิหลังง่าจะปลิวปรายไปทั่วและเติบโตไปพร้อมกับต้นข้าว ใบอิหลังง่าอ่อนกินกับน้ำพริก เมื่อแห้งนำมาใส่แกงหรือตำน้ำพริกช่วยให้กลิ่นหอม เจริญอาหาร “ก็แปลกนะ ถ้าปลูกข้าวอย่างเดียว...ไม่งาม ต้องใส่เมล็ดฝักพวกนี้ไปด้วย ข้าวถึงจะงาม” พ่อหลวงปรีชากล่าว

เมื่อข้าวออกรวงสีเหลืองทอง ในเดือนพฤศจิกายน ชาวบ้านจะเอาแรงมาช่วยกันเกี่ยวข้าว และเมื่อถึงช่วงเวลาที่พักหน้าดินเดือนเมษายน ชาวบ้านจะคืนธาตุอาหารสู่ดินด้วยวิธีธรรมชาติ เริ่มจากเผาวัชพืชในพื้นที่หมุนเวียน จากนั้นอีก 2 - 3 วันจึงทำการปรับพื้นที่แล้วโรยเมล็ดฝัก เช่น ฝักกาด พริก มะเขือ ฯลฯ เพื่อรอฟนหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนเช่นนี้เรื่อยไป

นอกจากข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักในการยังชีพแล้ว ชาวบ้านยังปลูกชาเพื่อจำหน่ายสร้างรายได้เสริมให้แก่ครอบครัว การป็นขึ้นไปเก็บชาบนเขาจะทำพร้อมๆ กับการดูแลป่า การเก็บชาแต่ละชนิดมีวิธีการที่แตกต่างกัน หากเป็นชาแดง จะเก็บ 3 ใบจากยอด ส่วนชาขาวจะเก็บเพียงยอดใบแรกเท่านั้น มีคนเคยมาเชิญชวนชาวบ้านให้ปลูกชาอยู่หลง แต่ชาวบ้านไม่เห็นด้วยเนื่องจากชาชนิดนี้ต้องใส่สารเคมีในปริมาณมาก

แม้ชุมชนบ้านห้วยหินลาดในจะมีชาวบ้านเพียง 20 ครัวเรือนหรือร้อยละยี่สิบ แต่เขาเหล่านี้สามารถดูแลผืนป่า 10,000 ไร่ได้อย่างเข้มแข็ง ด้วยตระหนักดีว่าธรรมชาติทั้งจากทรัพยากรป่าและน้ำสร้างชีวิตให้แก่พวกเขา หมู่บ้านในป่าอุดมแห่งนี้จึงมีเคยเหือดแห้งสายน้ำแม้ในยามหน้าแล้ง พ่อหลวงปรีชา คนต้นน้ำกล่าวว่า “เราอาจไม่ได้มีตำนานการต่อสู้เพื่อรักษาป่าเหมือนที่อื่นๆ แต่หน้าที่ของเราคือรักษาป่าต้นน้ำ ให้คนข้างล่างมีน้ำสะอาดใช้ตลอดปี เรายึดมั่นในหลักปรัชญาที่ว่า “ได้จากน้ำ ต้องรักษาน้ำ ได้จากป่า ต้องรักษาป่า”

๒

sing each area in rotation, the villagers grow upland rice for 6 - 8 years per round. If they have to cut the wood, the grub will be left in order to allow the tree to grow again after the harvest. Before growing rice, they will perform “The Rice Offering Ceremony” to symbolize a heart of the field. Rice spirit or “Khwan Khao” which is a guardian of the rice plant is a rectangular wooden frame built near a simple bamboo hut providing shade. One bachelor will be selected to dig 7 - 9 rice holes around it. A shovel used in the ceremony will be put in the bamboo tube which also has rice variety and water. It will lean against a tree and point toward Elephant star or what is known as “Cha Kue Chor” for villagers. They will make a wish asking for abundant yields of rice. Next, the single women will drop paddy seeds in the holes and the villagers waiting there will help shoveling holes and put the seeds around the hut and then all over the field.

In addition to the paddy seeds, the villagers also drop other seeds such as chilies, eggplants, tomatoes, corns, cucumbers, sesame and manoy*. As Elueng vegetables are tied at an upper part of shovel, each time the villagers shovel down the ground, Elueng seeds will drop all over the place. They will grow together with the rice. Young Elueng leaves can be eaten with chili paste and dry leaves can be cook as a curry or pounded with chili paste for good smell which can increase appetite. “That is quite odd, isn't it? Growing rice with these vegetable seeds, the rice will grow well.” Por Luang Preecha said.

When the rice turns golden in November, the villagers are gathering to harvest the rice. The top soil will be left unused in April. To return nutrient to the soil in a natural way, the villagers burn weeds in the fields. In the next 2 - 3 days, they will prepare the land and sprinkle vegetable seeds such as lettuce, chili, and eggplant, etc. waiting for the rain. These will be done in rotation.

Apart from the rice which is a mainstay for diet, the villagers also grow tea leaves to supplement their income. Climbing the hills to pick the tea leaves will be carried out together with forest care. Collecting different types of teas are not the same. For red tea, they pick three top leaves. For white tea, only one top leaf is picked. In the past, the villagers were asked to grow Oolong tea but they did not agree as this kind of tea requires a great deal of fertilizer.

Though Ban Huay Hin Lad Nai Community has only 20 households or around 100 people, they can take care

* มะนอย คือฝักพื้นบ้าน หน้าตาคล้ายมะระขี้นกมะเขือ Manoy is a local plant, resembling a bitter cucumber and an eggplant

นอกจากการพึ่งพาป่า และรักษาป่าให้อุดมสมบูรณ์สืบต่อไปอย่างมั่นคงแล้ว สิ่งสำคัญที่ชาวชุมชนบ้านห้วยหินลาดในยึดมั่นเสมอมาไม่เสื่อมคลายคือ การนับถือเจ้าป่าเจ้าเขา โดยเฉพาะบริเวณป่าต้นน้ำ ตาน้ำ ถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ห้ามมิให้ใครบุกรุกเข้าไปทางป่าเพื่อทำกิน รวมถึงไม่ตัดไม้ในป่าช้าเพราะเชื่อว่าเป็นบ้านของผีป่า หากต้องการตัดไม้ที่ใช้ทำฟืน ไม้ นั้นต้องเป็นไม้ตายไพร หรือไม้ที่แห้งตายโดยธรรมชาติ นอกจากนี้ ต้นไม้ในป่าหลายต้นมีสายสะดือทารกผูกอยู่ ซึ่งเป็นความเชื่อที่ยึดถือมาแต่โบราณกาล ถือเป็นารผูกชีวิตใหม่ไว้กับต้นไม้ เพื่อให้คนกับป่าเติบโตไปด้วยกัน และดูแลซึ่งกันและกัน

ขณะเดียวกัน เพื่อให้เยาวชนคนรุ่นใหม่รู้จักคุณค่าป่าและน้ำ ตลอดจนซึมซับและรักษาขนบ ธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมของชาวปกากะญอไว้อย่างมั่นคงสืบต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน ทุกบ่ายวันศุกร์ เด็กๆ จะได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากปราชญ์ชาวบ้าน ทั้งความรู้ในเรื่องสมุนไพร การเล่นดนตรี และการร้องเพลงพื้นบ้าน ส่วนวิชาความรู้ด้านวิชาการนั้น เด็กๆ จะได้รับถ่ายทอดจากพี่ๆ ที่มีโอกาสออกไปศึกษาหาความรู้ในเมือง และนำความรู้กลับมาเผยแพร่และพัฒนาชุมชนของตน บทเรียนเหล่านี้ เป็นเสมือนภูมิคุ้มกันให้เยาวชนรุ่นหลังเข้าใจถึงชีวิต

การกลับมายึดถิ่นฐานบ้านเกิดของคนหนุ่มสาวที่จบในระดับอุดมศึกษา มาจากความสำนึกรักดินแดนอันเป็นที่สถิตที่สถิตของป่า ไม่มีการแข่งขัน แข่งขัน ทุกคนในชุมชนพึ่งพาอาศัยกันด้วยไมตรีจิต และที่สำคัญชุมชนแห่งนี้มีอากาศที่บริสุทธิ์ซึ่งแวดล้อมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์

ความเชื่อมั่นในวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เอื้อต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชาวชุมชนบ้านห้วยหินลาดใน เป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญให้ผู้คนไม่ว่าเด็ก หนุ่มสาว จนถึงผู้เฒ่าผู้แก่ ร่วมกันรักษาผืนป่ามายาวนานกว่า 3 ทศวรรษ ด้วยแนวคิด “พึ่งพา รักษา แบ่งปัน และผูกพันกับธรรมชาติ”

วิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ ทำให้ชาวชุมชนบ้านห้วยหินลาดเปรียบป่าเสมือนชีวิต ต้นไม้ในป่าหลายต้นจึงมีสายสะดือทารกผูกอยู่ ถือเป็นารผูกชีวิตใหม่ไว้กับต้นไม้ เพื่อให้คนกับป่าเติบโตไปด้วยกัน และดูแลซึ่งกันและกัน

Due to their close relationship with nature, the villagers regard the forest as lives. Many trees are tied with baby umbilical cords as they believe that a new life is tied with the trees. By doing so, the forest and human can grow together and take care of each other.

of 10,000 rai of forest. Realizing the value of forest and water that give lives to them, the villagers can well guard the forest to maintain its lushness. The village in this green forest never lacks water even during summer. Por Luang Preecha, the man of watershed continued “We may not have a fighting legend for forest conservation like others. But our duty is to guard the watershed forest for lowland people to use clean water all year round. We strongly believe in a philosophy that “Because we take so much from water, we then have to guard water. And because we take so much from forest, we also have to protect the forest too.”

In addition to forest reliance and conversation to maintain its greenness, the most important thing for the community that they adhere to endlessly is the respect of guardian spirit of the forest. Particularly, the areas around watershed forest and underground water are regarded as a sacred place. No one can trespass on the area to use the land. They are not allowed to cut wood in cemetery as they believe that the area belongs to forest ghost. If they want to cut wood for charcoal, they can use the trees which die naturally only. Furthermore, they have tied many trees with baby umbilical cords according to the ancient traditional belief. In this ritual, they believe that the new life is tied with the tree in order to let people grow together with the tree and help take care of each other.

At the same time, they hold a number of activities for the new generations to appreciate the value of forest and water as well as treasure and maintain the tradition and culture of Paka-kayaw so that the next generations can carry on eternally. Every Friday afternoon, the local scholars will teach local wisdom including herb, music, folksongs to the children. In term of academic, they will learn it from older children who study in the city and return home to promote and develop the community. The lessons create immunity for the young generation to understand their lives.

The key reason for the home-return of the adolescents who earn undergraduate degree is their unshakeable love in their peaceful homeland. Their land is where there is no competition as everyone in the community helps each other with generosity. Above all, the land is pure and filled with clean air and surrounded by abundant natural resources.

The strong belief in traditional culture conducive to environmental conservation of Ban Huay Hin Lad Nai Community is conceivably a major force that enables children, teenagers, as well as senior citizens to conserve the forest for over three decades under the concept “reliance, maintenance, share and relationship with nature”.